

Міністерство освіти і науки України

(назва навчального закладу)

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут» 6 КЛАС розроблена на основі модельної навчальної програми
«ЗДОРОВ'Я, БЕЗПЕКА ТА ДОБРОБУТ. 5-6 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти
(автори: Шиян О., Волощенко О., Гриньова М., Дяків В., Козак О.,
Овчарук О., Седоченко А., Сорока І., Страшко С.)

Вступна частина

Навчальна програма розроблена на основі модельної навчальної програми «ЗДОРОВ'Я, БЕЗПЕКА ТА ДОБРОБУТ. 5-6 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (автори: Шиян О., Волощенко О., Гриньова М., Дяків В., Козак О., Овчарук О., Седоченко А., Сорока І., Страшко С.), рекомендованої Міністерством освіти і науки України» (наказ МОН України від 12.07.2021 № 795) до підручників інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут» (автор О.В.Тагліна), рекомендованих Міністерством освіти і науки України для 6 класу наказ МОН України від 08.03.2023 № 254) закладів загальної середньої освіти.

У ній відображені засадничі ідеї Державного стандарту базової середньої освіти (Постанова КМУ від 30.09.2020 р. № 898), з урахуванням Державного стандарту початкової загальної освіти (Постанова КМУ від 21 лютого 2018 р. № 87), Державного стандарту базової середньої освіти (Постанова КМУ від 30 вересня 2020 р. № 898.), оновленої Типової освітньої програми (2024 р.), концепції «Нова українська школа» (2016 р.).

Навчальна програма інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут» для 6 класу спрямована на реалізацію розвитку природних здібностей, інтересів, обдарувань учнівства, формування компетентностей, необхідних для їх соціалізації та громадянської активності, свідомого вибору подальшого життєвого шляху та самореалізації, продовження навчання на рівні профільної освіти або здобуття професії, виховання відповідального, шанобливого ставлення до родини, суспільства, навколишнього природного середовища, національних та культурних цінностей українського народу.

Вона визначає орієнтовну послідовність досягнення очікуваних результатів навчання з соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі, зміст та види навчальної діяльності учнів та учениць, що спрямовані на реалізацію очікуваних результатів.

Метою соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі є розвиток особистості учня / учениці, який здатний до самоусвідомлення, гармонійної соціальної і міжособистісної взаємодії, спрямованої на збереження власного здоров'я та здоров'я інших осіб, дбає про безпеку, виявляє підприємливість та професійну зорієнтованість для забезпечення власного і суспільного добробуту.

Відповідно до мети соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі **метою** інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут» є формування самозарадності учнівства через активну громадянську позицію, підприємливість, етичну поведінку, відповідальність за добробут, здоров'я, безпеку та навколишнє середовище, крізь призму фізичного, психічного, духовного та соціального розвитку. Для реалізації означеної мети визначено такі **завдання**:

- ознайомлення учнівства з основними принципами та закономірностями життєдіяльності людини в природному та соціальному середовищах, спрямованими на розвиток добробуту, безпеки і зміцнення здоров'я;
- формування вмінь прогнозування наслідків своїх дій для здоров'я, безпеки і добробуту;
- розвиток умінь відстоювання власних інтересів та інтересів інших осіб, протидіючи проявам тиску, неповаги і приниження;
- формування прихильності до безпечних і корисних практик поведінки, які зменшують ризики для життя і здоров'я або запобігають їм;

- розвиток умінь учнівства, спрямованих на заохочення вести здоровий спосіб життя;
- навчання наданню необхідної допомоги собі та/або іншим особам;
- формування вміння вчитися без шкоди для здоров'я, відстежувати власний поступ;
- навчання діяти ефективно та самостійно для досягнення успіху та задоволення власних потреб і потреб інших осіб;
- формування у школярів підприємливості та етичної поведінки для поліпшення здоров'я, безпеки і добробуту власного та інших осіб.

Програма ґрунтується на визначених Державним стандартом та модельною навчальною програмою **ціннісних орієнтирах**, реалізує завдання **компетентнісного підходу**. Вона охоплює формування **наскрізних** в усіх ключових компетентностях **умінь, таких як**: читати з розумінням, висловлювати власну думку, критично і системно мислити, логічно обґрунтовувати позицію, діяти творчо, виявляти ініціативу, конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, розв'язувати проблеми, співпрацювати з іншими.

Навчальна програма інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут» спрямована на реалізацію визначених у Державному стандарті вимог до обов'язкових результатів навчання учнівства з соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі, які конкретизовані у модельній навчальній програмі та передбачають, що учень / учениця:

- турбується про особисте здоров'я та безпеку, уникає факторів ризику, реагує на фактори і діяльність, що становить загрозу для власного і суспільного життя, здоров'я, добробуту;
- визначає альтернативи, прогнозує наслідки, приймає рішення для власної безпеки та безпеки інших осіб, здоров'я і добробуту;
- усвідомлює цінність та дотримується здорового способу життя, аналізує та оцінює наслідки і ризики для здоров'я і суспільства;
- виявляє підприємливість та поводить етично для поліпшення здоров'я, безпеки і добробуту власного та інших осіб.

Наступність між циклами навчання на рівнях початкової та базової середньої освіти у програмі «Здоров'я, безпека та добробут» реалізується через відповідність очікуваних результатів вимогам Державного стандарту базової середньої освіти, які враховують очікувані результати навчання, що визначені типовими програмами початкової школи.

Принципи та пріоритети, на яких ґрунтується програма втілюють нові прогресивні концептуальні підходи, нові погляди на роль дитини і педагога в освітньому процесі, форми організації дитячої життєдіяльності, зокрема дитиноцентризм (відповідність віковим особливостям, потреби та інтереси учнівства, особистісно зорієнтоване навчання, суб'єкт-суб'єктна взаємодія), комунікативно зорієнтоване навчання, діяльнісний підхід, принцип системності та наступності, людинознавче спрямування.

Пріоритети викладання предмета: формування здорової особистості учня / учениці через взаєморозуміння, взаємоповагу, толерантність, творче співробітництво всіх учасників й учасниць освітнього процесу; осмислення і застосування концепції щодо промоції добробуту, здоров'я і безпеки задля поліпшення життя людини і суспільства; аналіз впливу суспільства, сім'ї, однолітків, культури, засобів масової інформації, технологій та інших чинників на вибір і практикування здорової безпечної поведінки;

застосування навичок прийняття рішень для збереження та забезпечення добробуту, здоров'я, безпеки; розвиток підприємницьких якостей та поведінки свідомого споживача.

Зміст навчального матеріалу у програмі складається з двох частин: понятійного і діяльнісного. Види навчальної діяльності пропонуються для відпрацювання ключових життєвих умінь та мають рекомендаційний характер.

Зміст програми інтегрованого курсу в 6 класі структуровано за шістьма модулями:

Модуль 1. Суспільний добробут.

Модуль 2. Добробут і уміння вчитися.

Модуль 3. Добробут і безпека в соціумі.

Модуль 4. Добробут і громадське здоров'я.

Модуль 5. Добробут, співпраця і спілкування.

Модуль 6. Добробут і підприємливість.

Розділ 6.1. Підприємливість і фінансова грамотність.

Розділ 6.2. Волонтерство.

Під час викладання педагог поєднує проблемні питання зі змістом уроку, які подані у програмі. У зв'язку із запровадженням воєнного стану в Україні всі теми розглядаються у контексті безпеки учасників / учасниць освітнього процесу та спрямовані на засвоєння базових умінь самозарадності в різних ситуаціях.

У 6 класі визначено 35 год на рік (1 година на тиждень).

Під час опрацювання змісту модуля «Добробут і особиста безпека», звертаємо увагу на можливі загрози у повсякденній життєдіяльності дітей, пов'язані з війною, і використання алгоритмів безпечної поведінки.

Важливим і необхідним компонентом у системі формування компетентностей для самозарадності учнівства є розуміння свого фізичного та психічного стану у кризових ситуаціях і набуття вмінь для їх відновлення.

Для цього варто на одному з етапів уроку запровадити психоемоційну зарядку (дихальні, статичні, динамічні вправи) для поліпшення психоемоційного стану у випадку криз. Рекомендуємо вчити дітей описувати свій психологічний та фізичний стани, порівнювати з попередніми.

Під час реалізації завдань кожного модуля використовуємо змістову інтеграцію з іншими навчальними предметами: історією, природничими науками, літературою, математикою, економікою, громадянською освітою, фізичною культурою, психологією.

Разом з цим важливе місце в освітньому процесі відводиться взаємодії вчителя курсу з класним керівником та батьками, для реалізації компетентісного підходу через спільні проєкти, організацію та проведення виховних заходів, спрямованих на формування цілісної особистості школяра / школярки, його усвідомленому ставленню важливості здоров'я, безпеки та добробуту.

Для ефективного втілення програми перевага надається інтерактивним, дослідницьким, проєктним видам діяльності. Навчальна програма реалізується як у межах класно-урочної системи, так і з використанням інших форм освітньої діяльності.

(навчальні екскурсії, проєкти тощо), а також в умовах дистанційного та змішаного навчання (за наявності відповідного технічного та методичного забезпечення).

Результати навчання відображені відповідно до Державного стандарту базової середньої освіти та Модельної навчальної програми.

Основна частина
6 клас
35 год (1 год / тиждень)

К-сть годин	Очікувані результати навчання	Пропонований зміст інтегрованого курсу	Орієнтовні види навчальної діяльності
Модуль 1. Суспільний добробут			
1	визначає свої потреби, бажання та цілі [6 СЗО 4.3.1-1] пояснює, що здоров'я, безпека і добробут є підґрунтям успішного майбутнього [6 СЗО 4.6.1-1] розуміє перспективність своєї діяльності для успішного майбутнього [6 СЗО 4.6.1-3] бережливо ставиться до власного майна та майна інших осіб, обґрунтовує недоторканність чужого майна [6 СЗО 1.2.1-3]	Добробут: суспільний добробут. Складники суспільного добробуту (рівень і умови життя громади).	Обговорення поняття «суспільний добробут». Обговорення в загальному колі проблемного запитання «Чому суспільний добробут важливий?» Обговорення “Чому кожен/кожна з нас важливі для добробуту громади?” Створення мапи думок “ Добробут у школі – це як?”.
Модуль 2. Добробут і уміння вчитися			
5	визначає, ідентифікує та обговорює фізичні, психічні (у тому числі емоційні) і соціальні зміни, які	Уміння вчитися та навчальний прогрес. Особистий розвиток і навчання.	Перегляд та аналіз портфоліо 5 класу. Обговорення “Чого я хочу досягнути у 6 класі?” Моделювання “Що та для чого я хочу підсилити

	відбуваються під час переходу в основну школу [6 СЗО 3.2.1-1] організовує власний освітній простір, раціонально розподіляє час [6 СЗО 3.4.1-1] визначає прагнення і потреби у сфері власного особистісного розвитку та навчання [6 СЗО 3.4.1-5] використовує допоміжні засоби для навчання, зокрема цифрові пристрої, без шкоди для здоров'я [6 СЗО 3.4.1-2] визначає ефективні способи засвоєння навчальної інформації [6 СЗО 3.4.1-3] аналізує власний навчальний розвиток, вказуючи на причини успіхів та невдач [6 СЗО 3.4.1-4] самостійно створює та реалізовує короткострокові плани щодо досягнення успіху, зокрема в навчанні, спорті, побуті [6 СЗО 4.3.1-2] виявляє зацікавлення до тривалої систематичної діяльності (хобі, спорт, мистецтво, навчання тощо) та наполегливість у досягненні мети [6 СЗО 4.6.1-2]	Способи ефективного навчання, розвиток пам'яті та уваги. Менеджмент навчання, огляд своєї діяльності та планування. Організація відпочинку та позашкільних активностей. Індивідуальне й групове навчання.	у своїх вміннях? Створення презентації “Як я використовую мої сильні сторони, інтереси та вподобання” Ознайомлення з різними способами засвоєння інформації та складання практичних порад для успішного навчання. Складання розкладу свого позаурочного часу на місяць.
Модуль 3. Добробут і безпека в соціумі			
5	обґрунтовує необхідність власної відповідальності за поведінку в побуті та громадських місцях [6 СЗО 1.1.1-3] діє за алгоритмом у небезпечних	Соціальне середовище і безпека. Види небезпек (природні, техногенні, соціальні). Ризики й небезпеки. Поняття про ризик.	Визначення потенційних небезпек навколишнього середовища для здоров'я і безпеки людини. Відпрацювання алгоритму дій в екстремальних ситуаціях. Практична робота зі

	ситуаціях, використовуючи інформацію, що міститься в тексті інструкції [6 СЗО 1.1.1-2] вирізняє речовини, які становлять загрозу в разі неналежного використання [6 СЗО 2.1.1-3] виявляє ризики невідповідності власних потреб і можливостей [6 СЗО 2.1.1-4] прогнозує ризики комунікації у віртуальному середовищі [6 СЗО 2.2.1-4]0 аналізує негативний вплив недотримання правил/інструкцій безпечної поведінки на збереження життя і здоров'я [6 СЗО 3.3.1-2] моделює ситуацію надання першої долікарської допомоги в разі травматизму чи поганого самопочуття [6 СЗО 1.3.1-1] здатний викликати необхідні рятувальні служби, повідомляючи відповідно до ситуації необхідну інформацію [6 СЗО 1.3.1-2] визначає потенційні небезпеки навколишнього середовища для здоров'я і безпеки людини (дорожній рух, забруднення, хімічні речовини, ультрафіолетове випромінювання тощо) [6 СЗО 2.1.1-1]	Виправдані і невинуватені ризики. Оцінка ризиків у щоденному житті. Екстремальні й надзвичайні ситуації. Небезпеки природного середовища. Наслідки забруднення довкілля для життя і здоров'я людини. Способи збереження природного середовища. Алгоритми дій у небезпечних ситуаціях соціального походження. Допомога в разі небезпеки. Безпека у віртуальному середовищі. Безпечне спілкування.	зчитування маркування на засобах побутової хімії. Моделювання допомоги при попаданні на тіло речовин побутової хімії та при отруєнні ними. Відпрацювання навичок комунікації у віртуальному середовищі. Відпрацювання навичок виклику необхідних рятувальних служб, повідомляючи відповідно до ситуації необхідну інформацію.
--	--	---	--

	розпізнає ймовірні небезпеки природного, техногенного, соціального характеру і побутового походження [6 СЗО 2.1.1-2] моделює послідовність дій у небезпечних ситуаціях природного, техногенного, соціального і побутового походження [6 СЗО 2.4.1-1] використовує перевірену інформацію для прийняття рішення щодо вибору повсякденної поведінки на користь безпеки та добробуту [6 СЗО 2.3.1-1] прогнозує наслідки своїх дій у непередбачуваних і надзвичайних ситуаціях, апелюючи до набутих знань та достовірної інформації [6 СЗО 2.2.1-1] приймає рішення щодо надання самодопомоги та допомоги іншим особам, звернення до інших осіб чи відповідних служб [6 СЗО 2.3.1-2] звертається до фахівців у небезпечних ситуаціях, наслідкам яких не може зарадити власними силами [6 СЗО 2.4.1-2] пояснює вибір власних альтернатив і рішень з огляду на вплив зовнішніх чинників [6 СЗО 3.1.1-1] обґрунтовує наслідки вибору альтернативного рішення щодо моделей поведінки, спрямованих на		
--	---	--	--

	збереження здоров'я, добробут у та безпеки [6 СЗО 3.1.1-2] розпізнає приклади поведінки, дружньої до навколишнього середовища [6 СЗО 3.3.1-4] обґрунтовує необхідність уникнення місць підвищеної небезпеки [6 СЗО 3.3.1-3]		
Модуль 4. Добробут та громадське здоров'я.			
7	моделює ситуацію надання першої долікарської допомоги в разі травматизму чи поганого самопочуття [6 СЗО 1.3.1-1] аналізує причини вибору нездорової поведінки [6 СЗО 3.3.1-5] пояснює наслідки недотримання здорового способу життя на основі інформації, що міститься в різних текстах [6 СЗО 2.2.1-2] використовує перевірену інформацію для прийняття рішення щодо вибору повсякденної поведінки на користь здоров'я, безпеки та добробуту [6 СЗО 2.3.1-1] поводиться безпечно під час спілкування, зокрема з тваринами [6 СЗО 2.4.1-3] пояснює вибір власних альтернатив і рішень з огляду на вплив зовнішніх чинників [6 СЗО 3.1.1-1]	Громадське здоров'я. Право на здоров'я. Права дитини. Збереження здоров'я та забезпечення якісного й повноцінного життя людей. Спорт для всіх. Відомі українці й українки, які досягли значних успіхів у сфері здоров'я та безпеки. Захист здоров'я населення (профілактика, вакцинація, карантин). Медичні послуги. Санітарний нагляд. Уплив соціуму на здоров'я. Наслідки соціальних упливів на здоров'я, безпеку й добробут. Соціальна небезпека інфекційних захворювань (епідемії та пандемії). Соціальні наслідки неінфекційних захворювань та їхня профілактика. Запобігання	Обговорення: «Зв'язок між особистим та громадським здоров'ям» Проект «Відомі українці, які досягли значних успіхів у сфері здоров'я та безпеки» Обговорення: «Чому усім важливо вакцинуватись від хвороб?» Огляд світових прикладів приборкання хвороб. Практична робота зі зчитування маркування на продуктах харчування. Дискусія «Вулична їжа – за і проти» Виконання вправи «Що приховує реклама» Створення рекламного ролика соціального спрямування (спорт, здоровий спосіб життя, правильне харчування, дружба тощо)

	приймає індивідуальні темпи вікових змін в організмі як вияв норми [6 СЗО 3.2.1-2] досліджує та обговорює чинники, що впливають на стан здоров'я і розвиток організму, зокрема профілактичні заходи щодо інфекційних і неінфекційних захворювань [6 СЗО 3.3.1-1] обирає продукти харчування, способи проведення дозвілля, відповідний одяг тощо, які приносять задоволення і користь для здоров'я, безпеки і добробуту [6 СЗО 3.4.1-2] знаходить інформацію щодо здоров'я, безпеки та добробуту в різних джерелах і перевіряє її достовірність [6 СЗО 4.2.1-1] оцінює надійність різних джерел інформації (засоби масової інформації, реклама, соціальні мережі тощо) [6 СЗО 4.2.1-2] обґрунтовує обмеженість ресурсів (зокрема здоров'я) [6 СЗО 4.5.1-3] вміє обирати продукти і товари за показниками якості, строків придатності, складу [6 СЗО 4.9.1-5] правильно інтерпретує інформацію, наведену на маркувальних знаках, упаковках для безпечного і	дискримінації людей, що мають туберкульоз, СНІД, COVID-19. Громадське харчування. Вулична їжа. Маркування харчових продуктів та їхня фортificaція. Національна кухня. Види реклами. Соціальна реклама. Комерційна реклама. Уплив реклами на рішення людини	
--	---	---	--

	раціонального використання харчових і промислових продуктів [6 СЗО 4.9.1-6]		
Модуль 5. Добробут, співпраця та спілкування			
6	демонструє модель безпечної поведінки згідно з інструкціями і правилами в соціальному і природному середовищі [6 СЗО 1.1.1-1] прогнозує ризики комунікації у віртуальному середовищі [6 СЗО 2.2.1-4] протидіє проявам тиску, агресії, маніпуляції і неповаги щодо себе та інших осіб [6 СЗО 1.2.1-1] виокремлює інформацію та обговорює ситуації булінгу, зокрема кібербулінгу [6 СЗО 1.2.1-2] передбачає вплив на власне здоров'я, безпеку, добробут та здоров'я, безпеку, добробут інших осіб неналежного використання цифрових пристроїв [6 СЗО 2.2.1-3] розробляє стратегію подолання булінгу, визначає джерела допомоги жертвам булінгу, звертається за допомогою до інших осіб [6 СЗО 1.3.2-3] ідентифікує причини та наслідки виникнення конфліктів у різних ситуаціях [6 СЗО 1.3.2-1]	Ефективна співпраця. Допомога іншим особам. Підтримка осіб з особливими потребами. Прийняття відмінностей між людьми. Толерантне ставлення до поглядів і переконань, інтересів та потреб інших осіб. Повага до ідей інших осіб. Ефективне спілкування. Стили спілкування людей. Засоби комунікації. Розуміння своїх емоцій та емоцій інших людей. Поняття конфлікту. Види та способи вирішення конфліктів. Самоконтроль у конфліктних ситуаціях. Стосунки з однолітками. Підліткові компанії. Протидія виявам агресії й насилля в учнівському середовищі.	Виконання вправ на відпрацювання навичок розуміння інших людей, себе, а також взаємовідносин між людьми. Визначення бар'єрів у спілкуванні та окреслення способів їх подолання. Обговорення поведінкових механізмів в умовах конфлікту. Проведення дискусії «Чи завжди винна тільки одна сторона?» Відпрацювання методик ненасильницького розв'язання конфліктів. Тренінг щодо керування своїми емоціями. Відпрацювання навичок вербальної і невербальної комунікації. Дискусія щодо правдивості інформації в інтернеті. Вправи на аналіз джерел інформації, розрізнення фактів та суджень в інформаційних повідомленнях. Дискусійний клуб за темами: комунікація, конфлікти, особистий простір.

	моделює ситуацію з конструктивним залагодженням конфліктів [6 СЗО 1.3.2-2] пояснює вплив спілкування на складники здоров'я, безпеки і добробуту [6 СЗО 4.4.1-1] пояснює почуття інших осіб і визнає їх право на в вираження своїх почуттів [6СЗО 4.8.2 - 1] моделює кроки задоволення власних потреб з урахуванням можливостей своїх та інших осіб [6СЗО 4.3.1 - 3] застосовує вербальні і невербальні засоби спілкування для конструктивної комунікації [6СЗО 4.4.1 - 2] розрізняє ситуації, коли силу переконання використали з позитивними чи негативними намірами [6СЗО 4.4.1 - 3] визначає потребу ощадливого використання ресурсів і повторної переробки вторинної сировини [6СЗО 4.5.1 - 2] встановлює нові контакти та ефективно співпрацює для досягнення результату, використовує різні засоби зв'язку [6 СЗО 4.7.1-4] бере участь у груповій роботі, враховуючи індивідуальні особливості і потреби [6 СЗО 4.7.1-1]		
--	--	--	--

	толерантно ставиться до поглядів, переконань, інтересів і потреб інших осіб, що не загрожують здоров'ю, безпеці і доброту [6 СЗО 4.8.1-2] виявляє чуйне ставлення до людей з особливими потребами [6 СЗО 4.8.2-2] виявляє розуміння індивідуальних відмінностей інших осіб [6 СЗО 4.8.2-3] розрізняє складники особистого простору (інтимний, соціальний, публічний), поважає свій і чужий особистий простір під час спілкування [6 СЗО 4.4.1-4] розуміє взаємовплив емоційного стану, переконань, поведінки всіх учасників спільної діяльності [6 СЗО 4.7.1-2] виконує різні ролі в груповій роботі [6 СЗО 4.7.1-3]		
Модуль 6. Добробут і підприємливість			
6	Розділ 6.1. Підприємливість і фінансова грамотність		
	пояснює вибір власних альтернатив і рішень з огляду на вплив зовнішніх чинників [6 СЗО 3.1.1-1] моделює кроки задоволення власних потреб з урахуванням можливостей своїх та інших осіб [6 СЗО 4.3.1-3] доводить, що здоров'я, безпека і	Підприємливість для вирішення потреб громади. Власні та спільні цілі. Розвиток. Наполегливість у навчанні та діяльності для власного добробуту й добробуту громади. Діяльність зі створення цінності для інших осіб.	Повторення, що таке підприємливість. Обговорення “Що та як ми можемо покращити у нашій громаді?” Командний проєкт із створення цінності для інших “Наші можливості для нашої громади” (пошуково аналітична діяльність щодо визначення сфер, де потрібні поліпшення/зміни/вирішення проблем). Аналіз грошових витрат, пов'язаних зі шкідливими звичками. Тренінг

	добробут є підґрунтям успішного майбутнього [6 СЗО 4.6.1-1] аналізує вибір свій та інших осіб з урахуванням користі і задоволення (радості) для здорового, безпечного життя [6 СЗО 3.4.1-3] оперує основними економічними поняттями (гроші, зайнятість, підприємництво тощо) [6 СЗО 4.9.1-1] бережливо ставиться до власного майна та майна інших осіб, обґрунтовує недоторканність чужого майна [6 СЗО 1.2.1-3] виявляє ризики невідповідності власних потреб і можливостей [6 СЗО 2.1.1-4] розрізняє та зазначає законні джерела доходів для свого віку [6СЗО 4.9.1-2]; обґрунтовує обмеженість ресурсів (зокрема часу, здоров'я, фінансів) [6СЗО 4.5.1-3]; аналізує взаємозв'язок між потребами людини та обмеженістю ресурсів [6СЗО 4.5.1-1]; розуміє перспективність своєї діяльності для успішного майбутнього [6СЗО 4.6.1-3]; визначає цілі власної діяльності і стратегії їх досягнення [6СЗО 4.6.1-4];	Фінансова грамотність і фінансова безпека. Культура споживання. Поведінка відповідального споживача. Потреби людини й обмеженість ресурсів. Повторна переробка, повторне використання. Бережливе ставлення до власного майна і недоторканність чужого.	“Як розробити успішний проєкт”. Розроблення ідей проєктів “Як зробити спільний простір/громаду зручними для усіх мешканців?” Дослідження “Як професії співпрацюють?” Обговорення «Що таке податки, на що вони витрачаються?» Мозковий штурм “Ощадливе використання кишенькових грошей”. Мапа думок «Що таке доброчинність?»
--	---	---	---

	визначає відмінності між людьми як ціннісну ознаку індивідуальності [6СЗО 4.8.1-1]; вміє раціонально розпоряджатися власними грошима [6 СЗО 4.9.1-3] розуміє вагу докладених зусиль дорослих для отримання доходів [6 СЗО 4.9.1-4]		
5	Розділ 6.2. Волонтерство		
	вирізняє ознаки доброчинності [6 СЗО 4.10.1-1] виявляє чуйність до осіб, які потребують допомоги [6 СЗО 4.10.1-2] пояснює значення волонтерства [6 СЗО 4.10.1-3]	Доброчинність. Ознаки доброчинності: гуманність, чуйність, повага до ідей інших осіб, підтримка осіб з особливими потребами. Повага до живих істот, співчуття, протидія жорстокому поводженню з тваринами. Волонтерство. Волонтерський рух в Україні.	Роздуми про волонтерську діяльність. Есе на тему волонтерської діяльності. Організація благодійної акції.

Прикінцева частина

Системи оцінювання результатів навчання

Відповідно до методичних рекомендацій, затверджених наказом МОН України № 1093 від 02 серпня 2024 року щодо оцінювання результатів навчання здобувачів освіти відповідно до Державного стандарту базової середньої освіти та статті 17 Закону України “Про повну загальну середню освіту” основними видами оцінювання результатів навчання учнів, що проводяться закладом, є **формувальне, поточне, підсумкове**.

За потреби визначити навчальні досягнення окремих груп чи всіх груп результатів педагог може запровадити тематичне оцінювання.

Педагог оцінює досягнення учнів за 12-бальною системою оцінювання відповідно до рішення педагогічної ради.

Семестрове та підсумкове (річне) оцінювання результатів навчання з інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека, добробут» здійснюється за 12-бальною системою(шкалою), а його результати позначаються цифрами від 1 до 12.

Зважаючи на особливості змісту та види навчальної діяльності, передбачені модельною навчальною програмою «Здоров'я, безпека та добробут», поточне та підсумкове оцінювання може здійснюватись із застосування таких основних форм та способів: практичної, зокрема шляхом планування та виконання експериментальних досліджень, планування та реалізації проєктів, виготовлення виробів тощо; письмової, у тому числі графічної, зокрема шляхом тестування, організації роботи з текстами, діаграмами, таблицями, графіками, схемами, тощо; цифрової, зокрема шляхом тестування в електронному форматі; усної, зокрема шляхом індивідуального, групового та фронтального опитування.

Педагог використовує різноманітні форми формувального оцінювання, які допомагають здобувачам освіти та батькам розуміти механізми оцінювання, відображає прогрес досягнень, рівень оволодіння наскрізними вміннями, визначеними Новою українською школою: вияв інтересу до навчання, розуміння прочитаного, вміння висловлювати власну думку, критично та системно мислити, логічно обґрунтовувати власну позицію, діяти творчо, вияв ініціативи у процесі навчання, вміння конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, розв'язувати проблеми, співпрацювати з іншими з метою заохочення подальшого розвитку відповідних умінь.

А також на очікувані результати навчання на відповідному етапі освітнього процесу; ключові компетентності, а саме: вільне володіння державною мовою, здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами, математична компетентність, компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій, інноваційність, екологічна компетентність, інформаційно-комунікаційна компетентність, навчання впродовж життя, громадянські та соціальні компетентності, культурна компетентність, підприємливість і фінансова грамотність.

Відповідно до рекомендацій, які стосуються соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі, оцінювання здійснюється на позитивному ставленні до кожного учня/учениці, і враховує не рівень недоліків та прорахунків, а рівень особистих досягнень. Визначення досягнень учнів у рівнях надають змогу вчителю об'єктивно, але водночас, не пригнічуючи особистість, оцінити його сумлінне ставлення до навчання, активність, ініціативність.

Формувальне (поточне формувальне) оцінювання здійснюється у формі самооцінювання, взаємооцінювання учнів, оцінювання вчителем і з використанням окремих інструментів (карток, шкал, щоденника спостереження вчителя, портфоліо результатів навчальної діяльності учнів тощо). При цьому враховується досвід здобувачів освіти, отриманих у початковій школі. Важливим аспектом, який дозволяє педагогу визначати рівень компетентностей та груп загальних результатів здобувачів освіти, є постійне ведення відповідно до завдань змісту програми **портфоліо**. У ньому після завершення початкової освіти вони продовжують оформлення матеріалів, маючи повну творчу свободу. Педагогом враховується якість виконання з урахуванням запропонованих вимог, якість захисту та рівень аргументації, які засвідчують їх розуміння, вмотивованість, позитивну динаміку. Їх оформлення не є підставою для зниження балу навчальних досягнень. Взаємодія між педагогом та здобувачами освіти мають позитивну мотиваційну основу.

Здобувач освіти не повинен повторно виконувати завдання для портфоліо, але може його удосконалювати відповідно до своїх потреб і врахування побажань педагогів, здобувачів освіти, батьків.

Педагог під час організації освітнього процесу може звертатися до портфоліо здобувача освіти з метою перевірки сформованості компетентностей.

Поточний контроль проводиться систематично з метою встановлення рівнів опанування навчального матеріалу та здійснення коригування щодо застосовуваних технологій навчання. Виконуючи навчальну функцію контролю, педагогом він враховується поєднання індивідуальних форм (запитання, завдання, тести, тощо) спрямованих на закріплення вивченого матеріалу й повторення пройденого, з фронтальною роботою класу. Під час цього є важливим урахування мотиваційно-стимулюючої функції поточного оцінювання.

Для формування висновків щодо рівня досягнення обов'язкових результатів навчання за семестр учитель \учителька може запропонувати учнівству:

- 1) виконати комплексну підсумкову роботу, завдання якої дозволяють установити результати навчання за всіма групами результатів, визначеними в Критеріях оцінювання за освітніми галузями;
- 2) виконати окремі підсумкові роботи для кожної групи результатів, визначеної у Критеріях оцінювання за освітніми галузями.

Семестрове оцінювання може здійснюватися за результатами тематичних (за наявності) та/або підсумкових оцінювань, кількість яких визначає педагог, та підсумковим оцінюванням за семестр.